

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА І ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

УДК 331.101.264:63

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОРЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХЕРСОНЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**Л.О.МАРМУЛЬ – д.е.н., професор,
І.В.ШЕПЕЛЬ – асистент, Херсонський ДАУ**

Гостра кризова ситуація в Україні, зокрема в агропромисловому комплексі та в соціальній сфері села, посилила загрозу продовольчої небезпеки. Тенденція до руйнування продуктивних сил сільського господарства, нестабільність системи платежів і грошового обігу деформують макро і мікроекономічну структуру, підривають мотивацію селян до ефективної праці та підприємництва.

Розвиток народного господарства залежить від нормального відтворення працездатної частини населення. У будь-якій суспільно-економічній формації відтворення робочої сили є найважливішою складовою всього процесу суспільного відтворення. Воно включає в себе відновлення, підтримку і збереження здатності робочої сили до праці, якісні та кількісні зміни її складу, розподіл за галузями виробництва та територією області.

Херсонська область є найменш заселеною областю Південного регіону України. Тут проживає 1270 тис. чоловік. Рівень урбанізації відносно низький (75% від середньореспубліканського). До міського населення належить 61,5% жителів. Найбільшим містом є обласний центр (368 тис. чол., або 65% міського населення області).

Особливістю системи розселення є тяжіння найбільш великих міст до приморських територій. У пониззях Дніпра, крім Херсону, розміщені міста Цюрупинськ, Гола Пристань, Білозерка; приморське положення займають Скадовськ (21,6 тис. чол.) та Генічеськ (23,7 тис. чол.). На відстані 20 – 30 км від міських узбереж розташовані малі міста та селища міського типу (райцентри Каланчак, Чаплинка, Новотроїцьке). Ще одна група райцентрів

тяжіє до р. Дніпро. Це міста Беряслав, Каховка, Велика Лепетиха, Нововоронцовка, Горностаївка, Верхній Рогачик. На р. Інгулець розташована Велика Олександрівка. Тільки райцентри Іванівка, Високопілля, Нижні Сірогози розміщені у степу і приурочені до відомих та важливих шляхів сполучення. Таким чином, головним фактором формування системи розселення, яка склалася у Херсонській області історично, була наявність або близькість водних джерел. Безумовно, це мало свої переваги для розвитку саме цих населених пунктів. Разом з тим таке становище спричиняє значну нерівномірність розміщення центрів організації регіонального розвитку, зумовлює їх неоднакову транспортну доступність, неоднакове становище по відношенню до ринків споживання та збуту агропромислової продукції. Так віддаленість м. Цюрупинська від обласного центру складає 15 км, Голої Пристані – 30 км, Білозерки – 32 км, а найбільш віддалених міст Високопілля – 125 км, Нововоронцовки – 140 км, Верхнього Рогачика – 150 км, Генічеська – 175 км. Таким чином, транспортну доступність, використання послуг обласного центру населенням області ускладнює положення м. Херсона в дельті Дніпра у південно-західній частині області. Внутрішні райони, які потребують для свого розвитку організуючих центрів, їх практично не мають.

Саме внутрішні райони забезпечені шляхами з твердим покриттям найменше. Так, з 609 км автошляхів у Генічеському районі тільки 1/2 частина мають тверде покриття. У результаті сільське населення внутрішніх районів області перебуває у гірших умовах по відношенню до можливостей користуватися сучасними медичними, освітніми, соціально-культурними послугами; підприємства – по відношенню до ринків реалізації своєї продукції. Таке становище є однією з причин найнижчого показника щільності сільського населення в Україні. У сільській місцевості Херсонської області проживає 17 чол/км², і тільки у найгустіше заселених приміських районах області вона досягає 20-30 чол/км².

У таких внутрішніх районах як Горностаївський, Іванівський, Нововоронцовський, Верхньорогачицький, Високопільський, Нижньосірогозький переважають села малої людності 200-400 чол. Вони розташовані далеко одне від одного, від транспортних магістралей, погано забезпечені підприємствами соціальної та виробничої природоохоронної інфраструктури (мало озелені, мають мало організованих місць для відпочинку населення, погано забезпечені водою, газом, твердим паливом).

Тому розвиток транспортної мережі загального призначення, водо та газозабезпечення, формування соціальної інфраструкту-

ри є одним з найбільш важливих факторів забезпечення ефективного соціально-економічного господарського розвитку, у т.ч. агропромислового комплексу.

До недоліків соціального інфраструктурного розвитку слід віднести недостатню забезпеченість дошкільними закладами (на 63,5%), лікарями із розрахунку на 1000 жителів (майже у 2 рази менше ніж, наприклад, у Криму). При цьому Херсонська область зосереджує 13,3% санаторно-курортних закладів Південного району України. Тому заслуговує на увагу обґрунтування пропорцій щодо їх використання для потреб області.

Оцінка рівня життя населення, споживчого ринку виявила такі напрями їх взаємозв'язку з виробничого інфраструктурою. Майже 2/3 населення області складають люди пенсійного віку та діти. Серед працездатного населення у 1999 року відбувалось поглиблення диспропорції між пропорцією робочої сили та попитом на неї. Чисельність не зайнятих трудовою діяльністю громадян, які перебували на обліку у державній службі зайнятості на 1 липня 1999 року, в 20 разів перевищувала кількість вільних робочих місць (вакансій) на цю дату і становила 17754 особи.

Рівень зареєстрованого безробіття порівняно з даними на 1 січня цього року збільшився на 0,2 процентних пункта і становить 2,5% працездатного населення працездатного віку. Найвищим він був у Високопільському (5,3%), Каланчацькому(3,6%), Цюрупинському (3,6%) районах, а найнижчим – у Новотроїцькому (0,9%), Генічеському (1,0%), Горностаївському (1,3%) районах.

Розподіл безробітних за тривалістю пошуку роботи свідчить, що кожен четвертий не мав роботи від 3 до 6 місяців та кожен п'ятий – від 6 до 9 місяців. Для забезпечення збалансованості вільних робочих місць з пропозицією робочої сили, важливе місце відводиться системі підготовки та перепідготовки незайнятого населення.

Проблема трудових ресурсів виникає на регіональному рівні, оскільки саме тут формується ресурсний потенціал, а реальна демографічна ситуація, наявна матеріально-сировинна база, ступень економічного та соціального розвитку конкретної адміністративно-територіальної одиниці є визначальними факторами у використанні цих ресурсів і в процесах відтворення. Тому в Херсонській області слід врахувати соціально-економічні особливості природоресурсного потенціалу та створити механізм перерозподілу робочої сили, якій би забезпечував мобільність кадрів на ринку праці.